

Antalya'da Osmanlı Hanları

Ottoman inns in Antalya

Ali BAKKAL

Ali BAKKAL

Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr., Faculty of Divinity Akdeniz University, Antalya / Turkey
alibakkal52@gmail.com

Orcid: orcid.org/0000-0003-4948-2736

Ömer Faruk TEBER

Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Mezhepleri Tarihi Anabilim Dalı
Prof. Dr., Faculty of Theology Akdeniz University Department of History of Islamic sects Antalya / Turkey
omerteber@yahoo.com

Orcid: orcid.org/0000-0002-3126-3802

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü-Article Type | Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi-Date Received | 7 Kasım / November 2019

Kabul Tarihi-Date Accepted | 25 Aralık / December 2019

Yayın Tarihi-Date Published | 31 Aralık / December 2019

Yayın Sezonu | Ekim – Kasım - Aralık

Pub Date Season | October – November - December

Atf/Cite as: Bakkal, Ali- Teber, Ömer Faruk, Antalya'da Osmanlı Hanları/Ottoman inns in Antalya. *tarr: Turkish Academic Research Review*, 4 (4), 631-649. doi: 10.30622/ tarr.644049

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <https://dergipark.org.tr/pub/tarr>

Copyright © Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016- Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Turkey. All rights reserved.

Antalya'da Osmanlı Hanları

Öz

Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde şehir merkezlerinde konaklama ve ticaret amacıyla inşa edilen büyük müesseselere han, şehirler arası ana yollar üzerinde inşa edilenlere ise Kervansaray denilirdi. Hanlar işlevlerine göre “ticaret hanları” ve “yolcu hanları” olmak üzere iki kısma ayrılır. Osmanlı dönemindeki ticaret hanları günümüzdeki küçük sanayi sitelerinin işlevlerine sahipti. Her malla ilgili farklı bir han bulunur; mallar bu mekânlarda üretilir ve pazarlanırdı. “Yolcu hanları” ise günümüzdeki otel işlevini görürdü. Ancak sadece insanların konaklaması için değil, hayvanların barınması için kullanılırlardı. Hatta köy ve kasabalardan şehre günü birlik gelen insanlar, hiç konaklama yapmadıkları halde, hayvanlarını buraya bırakır ve akşam olunca da köyüne ve kasabasına dönerdi. Antalya şehir merkezinde Osmanlı döneminde XV. asırda yedi, XVII. yüzyılda 9 han bulunuyordu. Bunlardan hiçbiri günümüze ulaşmamasına rağmen XVIII. asrın sonlarında yapılmış olan Tek Kapılı Han ile İki Kapılı Han günümüze ulaşmıştır. Tataoğlu Hanı da 1950’li yıllara kadar ayakta idi. Akseki’de Sarıhacılar, Bademli ve Rodar hanları; Korkuteli’de Büyük Yenice Hanı; Alanya’da ise Dimçayı ve Sapak hanları günümüze ulaşmış bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Han, Kervansaray, Osmanlı hanları, Antalya hanları, Ticaret hanları, Yolcu hanları.

Ottoman Inns in Antalya

Abstract

During the Seljuk and Ottoman periods, large establishments that were built for the purpose of accommodation and trade in the city centers were called inns and those built on main roads between cities were called as Caravanserai. The inns are divided into two sections as “commercial inns” and “passenger inns” according to their functions. The commercial khans of the Ottoman period had the functions of the small industrial sites of today. Each property has a different inn; goods were produced and marketed in these places. “Passenger inns” used to be the hotel of today. However, they were used not only for the accommodation of humans, but also for the accommodation of animals. Even people coming from the villages and towns to the city on a day leave their animals here even though they did not make any accommodation, and in the evening they would return to the village and town. There were seven inns in the 15th century and nine inns in the 17th century. Although none of these have survived to the present day, the one-door inn and the two-door inn, built at the end of the 18th century, have survived. The Tataoğlu inn was still standing until the 1950s. Akseki Sarıhacılar, Bademli and Rodar

inns; The Great Yenice inn in Korkuteli; Dimçayı and Sapak inns in Alanya have survived to the present day.

Key Words: Han, Caravanserai, Ottoman inns, Antalya inns, Commercial inns, Passenger inns.

Giriş

Bu çalışmanın amacı Osmanlı döneminde günümüzde Antalya sınırları içinde yer alan Osmanlı hanlarını tespit edip bunlar hakkında kısa bilgi vermektir. Bu çalışma yapılırken yazılı kaynaklarda yeterli bilginin bulunmaması sebebiyle bu kaynakların yanı sıra internet kaynaklarına ve yaşlı kimselerin bilgilerine de başvurulmuştur. Hatta bununla da yetinilmeyip Antalya Vakıflar Bölge Müdürlüğü yetkililerinden de konu hakkında bilgi alınmıştır. Bu şekilde bir nevi fazla güven telkin etmeyen internet kaynaklarının verdiği bilgilerin sağlanması yapılmıştır. Bu yöntem işe yaramış; çalışma esnasında makalemizde yer verdiğimiz bazı bilgiler sağlanmıştır, bazıları ise yazımızdan çıkarılmıştır.

Osmanlı Devleti, her yönüyle Anadolu Selçukluları ve Beylikler döneminin bir devamı niteliğindedir. Bu bakımdan onlardan kalan maddî ve manevî mirasa sahip çıkmışlar ve bu mirası kendi şart ve imkânlarına göre değiştirmişler ve geliştirmişlerdir. Osmanlılar, Selçuklu kervansaraylarını kullandıkları gibi, ihtiyaç olan yerlerde yeni han ve kervansaraylar inşa etmeye devam etmişlerdir.

“Kervansaraylar genel olarak şehirlerarası ticari yollarda inşa edilen, ağırlıklı olarak konaklama işlevi gören yapılardır. Bu yapılar, insanlar için dinlenme ve barınma mekânları olmuş, hayvanlar için barınak hizmetini görmüş; hizmet mekânları ve dükkânlarla da farklı ihtiyaçlara cevap vermişlerdir.” (Arel, 2016, s. 221) Kervansaraylar kitâbelerinde ve kaynaklarda genel olarak han ismiyle anılsa da, bunları, Osmanlı döneminde şehir içinde inşa edilen hanlardan ayırmak için kervansaray adıyla anmak adet haline gelmiştir.

Hanlar, ticaretin merkezini oluşturan arasta, bedesten ve çarşı yapıları gibi şehir merkezinde yer alan yapılardandı. Osmanlı'da şehrin orta kısmında yer alan çarşılar, cami, han, hamam, hastane, bedesten ve dükkân gibi yapılardan oluşuyordu. Bu çarşıların şekillenmesinde, Selçuklu dönemi yollarının, ticaret akslarının ve bu bölgelerde yer alan ticari yapıların fazlaca katkısı olduğunu söyleyebiliriz (Arel, 2016, s. 217).

İşlevine göre hanlar, “yolcu hanları” ve “ticaret hanları” şeklinde ikiye ayrılmaktadırlar (Arel, 2016:217). Yolcu hanları köy ve kasabalardan şehre gelen yolcuların hayvanlarını bağladıkları ve kendilerinin de gerektiğinde geceledikleri mekânlardı. Bunlar o günkü şartlarda günümüzdeki otellerin gördüğü işlevi görüyordu. Anadolu şehir ve kasabalarında inşa edilmiş olan yolcu hanları genellikle şehir dışında ikamet eden ve kısa süreli konaklamaya ihtiyaç duyan insanlar tarafından kullanılmıştır. Yine külliyele dâhil han yapıları da konaklama mantığını kent içinde devam ettiren yapılar olmuşlardır (Arel, 2016, s. 221).

“Antalya’daki hanların bir kısmı yolcu hanı özelliğini taşıyordu. Köylerden ve ilçelerden Antalya’ya gelen atlı, arabalı veya tek başına gelenler bu hanlarda kalır, at, eşek, deve ve diğer hayvanlar da hanların ahırlarına konurdu. Hanın üst katındaki odalarda, yolcular, yer yataklarında hasırlar üzerinde yatarlardı. Günü birliğine Antalya’ya gelenler, yalnız at ve arabalarını hana belirli bir ücret karşılığında park ederler; şehirde işlerini bitirdikten sonra akşam geldikleri yere giderlerdi. Özellikle yayla köylerinden gelen köylüler gece sivrisinek korkusundan zorunlu olmadıkça geceleme yapmazlardı. O zamanlar arabaların işlemediği yerleşimlerden elde edilen ürünlerin Antalya’ya taşınması işi deve katırları ile yapılırdı. Getirilen mallar satılacak pazarlara veya tüccarların depolarına indirildikten sonra, taşıma işini yapan develer bugün Recep Peker Caddesi üzerinde Antalya 2000 binasının batısında yer alan otoparkın bulunduğu yerde, Develik adı verilen alanda emanete bırakılırdı. Deve sahipleri işlerini o gün içinde bitirip, geldikleri yere dönmek için büyük koşuşturmaca ve bir telaş içinde olurlardı. Çoğu zaman da, malını o gün elden çıkaramayanlar hanlarda geceleme zorunda kalırlardı. Hanlarda geceler oldukça renkli geçerdi. Buralarda konaklayanlar akşamları, titrek ışıklı gaz lambasının aydınlattığı odalarda birbirleriyle koyu sohbetlere dalarlar; bazen de avluda saz çalan gezginci bir türkücünün etrafında toplanarak onun söylediği türkülerle eşlik ederlerdi. Han sahibi özellikle hırsızlık olaylarına karşı çok dikkatli idi. Sabah yolcular handan ayrılmadan önce herkese malının eksik olup olmadığı sorulur; ondan sonra kapılar açılırdı” (Antalya’nın İki Kapılı Hanı, 2019).

Ticaret hanları, “mal yapımı ve ticaret işlerinin birlikte görüldüğü yerlerdi ve genel olarak isimlerini de burada üretilen mallardan alırlardı” (Akalin, 2002: 299). “Sarraf, kuyumcu, kürkçü gibi kıymetli eşya satan bazı tüccar daha emin yerler olan hanlarda oturur ve oralarda ticaret yaparlardı.” Hemen bütün şehirlerde deri işlerinin yapıldığı hanlara Sahtıyan Hanı, pamuk ticaretinin yapıldığı hanlara Pamuk Hanı, şeker üretiminin yapıldığı hanları Şekerciler Hanı, kumaş alım-satımın yapıldığı hanlara Bezzazlar Hanı adı verilmiştir. Bunların dışında hanlarda başka tüccarlar da bulunurdu (Kayaoğlu, 1981, s. 367). Osmanlı döneminde ticaret hanları günümüzün bir çeşit küçük sanayi siteleri hükmündeydi.

875 (1470) tarihli Konya Vilayet Salnamesi’ne göre, Antalya’nın merkezinde XV. asırda 7 adet han vardı. Bunların çoğu Selçuklular döneminden kalmış olmalıdır. XVII. yüzyılda hanların sayısı dokuza çıkmıştır. (Antalya’nın İki Kapılı Hanı). Osmanlı döneminde XVIII. ve XIX. yüzyıllarda günümüzde orta büyüklükteki ilçe büyüklüğünde bir nüfusa sahip her yerleşim bölgesinde bir veya birkaç han bulunuyordu. Büyük şehirlerde ise bunlardan onlarcası vardı.

Osmanlı hanları çoğunlukla şehir içinde yer inşa edilmişti. Şehir dışında kervan yolları üzerinde yer alan hanlar ile şehir içindeki hanlar arasında plan bakımından önemli bir fark vardı. Şehir dışındaki hanlar genellikle Selçuklu kervansaraylarında olduğu gibi tek katlı iken, şehir hanları “kare veya kareye yakın dikdörtgen biçimindeki bir ya da iki avluyu çevreleyen revakların arkasına yan yana dizilmiş odalardan meydana gelirdi. Bu şema hemen hemen hiç değişmeden hanların son örneklerinin yapıldığı 19. yüzyıla değin uygulanmıştır. Ticaret amaçlı hanlarda bazen alt kat odaları depo, üst kat odaları dükkân olarak düzenlenirdi. Bir kente mal getiren ya da oradan mal almaya gelen kervan ve tüccarların kullandıklarına Hacegan Hanı, kırsal kesimden kente çalışmaya gelen bekâr gençlerin otel gibi barındıkları hanlara da Bekâr Odaları denirdi” (Antalya’nın İki Kapılı Hanı).

1. On Yedinci Asırda Antalya İçindeki Hanlar: Dokuz Adet

Evliya Çelebi 1672 yılında Antalya'yı ziyaret etmiş ve o sıralarda şehirde mevcut yapılarla ilgili olarak kısaca şu bilgileri vermiştir: Kale içindeki 4 mahallede 3 bin kiremit örtülü ve birbirine çok yakın şekilde inşa edilmiş ev vardı. 70 sokak mevcuttu. Şehirde pek çok mescit vardı ve bunlardan 11'i Cuma namazı kılınan cami idi. Şehrin içinde olması daha uygun olan Kuyucu Murat Paşa Camii taşrada varoş kenarında kalmış garib bir cami idi. Kaleiçi'nin dışında kalan daha birçok cami vardı. Eski Cami yakınlarında 3 adet medrese bulunuyordu. Ayrıca şehirde 7 medrese, 17 sıbyan mektebi, 1 dârü'l-hadîs, 1 dârü'l-kurrâ, 7 tekye ve 8 hamam mevcuttu. Bunların dışında 11 adet saray hamamı vardı. Şehrin içinde ve dışında birçok han mevcuttu. Bunları adları şöyledir: Kale içinde gümrük dibinde (1) Bezir Hanı, (2) Kapan Hanı, (3) Durveli Hanı (4) Pirinç Hanı, (5) Murat Paşa Hanı, (6) Çavuş Hanı, (7) Urum Alî Hanı ve (8) Serçe-i Nebî Hanı. Kale dışında ise (9) Dizdar Cafer Ağa Hanı. Çarşıda 600 dükkân ile bir adet bezzâzistan yani bedesten vardı. Bedesten kale dışında yer bulunmaktaydı. Kale dışında kuzey cihette 16 müslüman, 4 Rum mahallesi mevcuttu. Bu mahallerde toplamda 190 ev ile 500 dükkân vardı. Buradaki Rumlar, Rumca bilmez, bozuk (batıl) Türkçe ile konuşurdu. (Evliya Çelebi, 2005, 9:147-148).

2. Tek Kapılı Han –Antalya

Antalya şehir merkezinde XVII. yüzyılda en az dokuz adet han varken bunlardan günümüze sadece iki tanesi ulaşabilmiştir. Bunlardan birisi Muratpaşa Belediyesi Kalekapısı civarında bulunan Tek Kapılı Han'dır.

Antalya'da Tek Kapılı Han

Kalekapısı bölgesinin dönüşümü, 1991 yılında açılan “Kalekapısı Kentsel Tasarım Yarışması” ile birlikte başlamıştı. Tek Kapılı Han, bu tarihe kadar mezbelelik durumundaydı. Han, Anıtlar Kurulu’ndan alınan izin doğrultusunda mal sahibi olan Özturan Ailesi’nin oğulları müteahhit Fikret Özturan tarafından aşağıdaki resimlerde görüldüğü şekilde restore edilmiştir.

Antalya’da Tek Kapılı Han

Osmanlı döneminde şehir içinde yapılan hanlar genellikle çift katlı inşa edilirdi. Tek Kapılı Han da bu şemaya uygun şekilde yapılmıştır. Han’da 50 bağımsız bölüm bulunmaktadır. Alt katlar halka hitap eden derici, kuyumcu gibi dükkânlardan oluşmaktadır. 1500 metrekare gibi geniş sayılabilecek bir alanda inşa edilmekle birlikte Hanın girişi neredeyse yok denecek daracık bir yola açılmaktadır.

Muhtemelen bu durum Hanın önünde bulunan bir özel mülkten kaynaklanmaktadır. Restorasyon esnasında Hanın orijinal halinin korunmasına ihtimal gösterilmiş olmakla birlikte, girişi tıkayan iki küçük dükkâncıkla ilgili mülkiye problemi çözülebilmüş olsaydı, Tek Kapılı Han'ın girişinin ferahlatılması mümkün olurdu. Fakat restorasyon bu problem çözümeden gerçekleştirilmiştir.

Tek Kapılı Han geçmişte gerçek anlamda bir “han” işlevi görmüş, üst kattaki ahşap kısımlar konaklama birimi, alttaki kattaki tonozlu yığma taştan yapılmış bölümler ise hayvanların bağlandığı ahırlar olarak kullanılmıştır. Bunlardan daha yüksek tavanlı olan tonoz ise develerin bağlandığı ahırlar olarak hizmet vermişlerdir. Avlu ise, malların indirilip-yüklendiği, her türlü hazırlığın yapıldığı çok amaçlı birçok işlevin mekânı olmuştur. Klasik han plan şemasında olduğu gibi alt katta mutfak, aş evi ve depolama mekânları bulunmaktadır (Antalya'nın iki kapılı hanı).

3. İki Kapılı Han – Antalya

Antalya şehir merkezde Osmanlı döneminde inşa edilip de günümüze ulaşma imkânına sahip olan ikinci han, İki Kapılı Han'dır. Kalekapısı'ndan kuzeye doğru günümüzde trafiğe kapatılmış olan Kazım Özalp Caddesi'nde yürünüp sağdan üçüncü sokağa sapıldığında İki Kapılı Han'a ulaşılır. Tek Kapılı Han'da olduğu gibi bu han da Pazar Hamamı ile birlikte 1997 yılında Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nca koruma altına alınmıştı. İki sene sonra, yani 1999 yılında restore edilmiştir. Günümüzde turistik eşyaların satıldığı bir çarşı olarak kullanılmaktadır.

Antalya'da İki Kapılı Han

İki Kapılı Han, 19. yüzyıl sonlarında Pandelli Kosti Pehlivanoğlu adlı bir Rum vatandaşı tarafından işletiliyordu. Hanın sahibi olan Pandelli Pehlivanoğlu, kereste tüccarı Kosti Pehlivanoğlu'nun oğludur.

İki Kapılı Han'ın ne zaman yapıldığına dair kesin bir bilgi yoktur. Ancak hanın batı bloğundaki dükkânlardan birinin üzerinde bulunan bir levha yapım tarihi hakkında yaklaşık olarak bir tahminde bulunmamıza yardımcı olmaktadır. Bu levha Avustralyalı bir şirkete ait metal sigorta levhasıdır. Levhanın üzerinde 1860 tarihi yazılıdır. Kaleiçi ile Balbey'deki benzeri yapılarla karşılaştırıldığında İki Kapılı Han'ın XIX. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilmiş olduğunu söyleyebiliriz (Antalya'nın iki kapılı hanı).

Hanın yapım tarihine ilişkin tek belge, batı bloğundaki dükkânlardan birinin üzerinde bulunan Avustralyalı bir şirkete ait metal sigorta levhasıdır. Bu levhada 1860 tarihi yazılıdır. Kaleiçi ile Balbey'deki benzeri yapılarla karşılaştırıldığında da hanın 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra yapılmış olduğunu tespit etmek mümkündür.

Pandelli K. Pehlivanoğlu'nun Elmalı Mursal Köyü'nde bir çiftliği bulunuyordu. Esasen bu çiftlik kendisine kayınpederinden kalmıştı. Pandelli, Elmalı'da Yorgo Hacı Teodoru'nun kızı Angeliki ile evlenmiş, kayınpederinin ölümünden sonra da bu çiftliğe sahip olmuştu. Kardeşi

Yordani ile birlikte Antalya'daki İki Kapılı Han'ı işleten Pandelli, kayınpederinin çiftliğine sahip olduktan sonra, Elmalı'da bir han kiralayıp onu da çalıştırmaya başlamıştır. Elmalı'da han çalıştırırken aynı zamanda hububat ticareti ile uğraşmış ve Nisan 1922 yılında elli dört yaşında iken ölmüştür. "Aynı zamanda güreşçi olan Pandelli K. Pehlivanoğlu'nun babası, 1796 yılında Sultan III. Selim tarafından başpehlivan ile güreşmesi için İstanbul'a çağırılmış ve yapılan güreşte başpehlivanı yenmiştir. Sultan'dan nişan ve büyük miktarda armağan alıp Antalya'ya dönmüştür. Pandelli'nin ailesi içinde çok sayıda küçüklü büyüklü tekne ile ahşap köprü yapan usta da vardı." (Antalya'nın iki kapılı hanı).

"İki kapılı Han'ın iki kapısı vardır. Han, adını buradan alır. Avlusu 'L' şeklindedir. Alt katta dükkan ve depolar sıralanırken, ikinci katta yolcuların gecelediği basit odalar bulunmaktadır. Han gayri Müslim bir vatandaş tarafından yaptırıldığı için handa bulunan dükkânlar ve yolcuların konaklamaları için yapılan odalar keşişlerin kaldıkları manastır yatakhanelerine benzemektedir. Balkonların korkulukları ahşap, zemin kattaki dükkân kapıları basık kemerlidir. Duvarlar moloz, kısmen kesme taş ve tuğla hatıllı, tavanları ise demir putrellidir. İkinci katta yolcular için üstü ahşap girişler ve alaturka kiremitli çatı ile örtülü basit odalar bulunmaktadır. Ayrıca avlusunda büyükçe bir su kuyusu mevcuttur." (Antalya'nın iki kapılı hanı).

4. Tataoğlu Hanı - Antalya

Antalyalı eğitimcilerimizden Mustafa Şanlı'nın anlattığına göre Şarampol Caddesi üzerinde Tataoğlu Hanı adıyla bilinen bir han vardı. 1950'li yılların ortalarına kadar bu han, yoksul yolcuların durak ve barınak yeri olmuştur. Köylerde ve Antalya dışındaki kasabalarda yaşayan insanlar şehre geldiklerinde genellikle bu handa kalırlar, hanın odalarda serili hasırların üzerinde yatarlardı. 1940 yılı başlarında bu han 'otel'e çevrilmiş, odalarına da elektrik bağlanmıştır (Antalya'nın iki kapılı hanı).

5. Manavgat Hanı

1672 yılında Manavgat'a uğrayan Evliya Çelebi, kasabanın 70-80 dolayında üstü sarı toprak örtülü evden meydana geldiğini ve 41 parça köyünün olduğunu kaydeder. Kasabanın 1 camisi, 1 hamamı, 1 hanı ve 7 adet dükkânı vardır (Evliya Çelebi, 2005, 9:149). Evliya Çelebi'nin sözünü ettiği bu hanın durumu hakkında bilgi sahibi değiliz.

6. On Yedinci Asır Alanya Hanları: Üç Han

Evliya Çelebi Alanya hakkında bazı bilgiler aktarırken şehri kısımlara ayırarak bilgiler verir. İç kalede yer alan Ortahisar'da üstü toprakla örtülü 300 adet kârgîr ev bulunmaktadır. Sultan Süleyman Camii üstü kiremitle örtülü kârgîr bir binadır. Yakınında uzun minaresiyle Akşebih mescidi dikkati çeker. Ortahisar'da bir bezzâzistan (bedesten) vardır. Bazı dükkânları çalıştırılırken, bazıları talebe odası olarak kullanılmaktadır. "Mecma'u'l-irfan (irfan meclisi)" olarak değerlendirdiği bir kahvehanesi mevcuttur. Kalede bunlardan başka han, hamam, imâret ve medrese gibi çeşitli binalar bulunmakla birlikte bunlardan eser kalmamıştır (Evliya Çelebi, 2005, 9: 151).

Ortahisar'dan aşağı inilerek Büyükhisar'a gelinir. Büyük kale içinde bir kısmı çift katlı üstü toprak ve kireç örtülü 800 ev bulunur. Ortahisar'daki camilerle birlikte burada 16 mescit bulunur. Ayrıca şehirde 2 medrese, 6 sıbyan mektebi, 3 han ve 1 hamam bulunur. Burada bezzâsizan (bedesten) bulunmamakla birlikte, 150 dükkân vardır ve bu dükkânlarda her türlü kıymetli eşya bulunur (Evliya Çelebi, 2005, 9:151).

Kale dışında şehre beşyüz adım uzaklıkta büyük bir varoşu mevcuttur. Burada da birçok kârgîr ev, dükkân, han ve hamam vardır (Evliya Çelebi, 2005, 9:152).

19. Karagedik Hanı

Alanya'ya bağlı Kargıcak beldesinin Karagedik mevkiinde bulunuyordu. Ancak bu han günümüze ulaşmamıştır (Alanya tarihi yerler hanlar kervansaraylar).

7. Dimçayı Hanı

Dimçayı Hanı, Alanya'nın doğusunda yer alan Dimçayı kenarında Alantur Motel'in hemen üstünde yer almaktadır. Han hala sapsağlam ayakta durmaktadır (Alanya tarihi yerler hanlar kervansaraylar). Dimçayı Alanya merkeze 16 km. uzaklıklardır.

8. Sapak Hanı

Sapak Hanı, 1500-1550 m yükselteleri civarında Sapak tepe yamaçlarında yaklaşık 1296 m yükseltide yer almaktadır. Hanın biraz üstünde Sapak İn'i adıyla bilinen mağara bulunur. Hana en yakın yerin Armutlar Mahallesi olduğunu söyleyebiliriz. Eskiden kar denildiği zaman Sapak akla gelir ve aileler çocuklarıyla birlikte buraya kar almaya giderlerdi. Günümüzde yakınlarından geçen karayolları üzerinde yer almaktadır. Han yakınlarında tünel yapılırken çevre taşlarla doldurulmuş, Han da işe yaramaz hale gelmiştir (Geçmişin izi 323).

9. Erik Hanı

Erik Hanı da Sapak hanı gibi çevreden geçen karayolu üzerinde yer alır. Çakılmuhar denen yerden dağınık şekilde çıkan su Erik Hanı'nda Kuşvuvası Kanyonuna dökülür. Erik Hanı da Sapak mevkiinde bulunur (Geçmişin izi).

10. Sarıhacılar Hanı – Aksesi

Osmanlı döneminde XVIII. yüzyılın sonlarında Akseki Sarıhacılar köyünde inşa edilmiş olan bir handır. Sarıhacılar, Antalya-Antalya arasındaki tarihi kervan yolu üzerinde inşa edilmiştir. Akseki Belediyesi, bir restorasyon projesi çerçevesinde hanın restore edilmesi için Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu'ndan izin almış ve han Antalya Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı tarafından tahsis edilen kaynakla restore edilerek belediyeye teslim edilmiştir. Sarıhacılar Köyü (mahalle) ile Akseki arasında 3 bin 400 metrelik bir antik yol vardır (Antalya'daki tarihi han turizme kazandırıldı).

Akseki çevresindeki Antik yol (Durak A.)

Sarıhacılar Hanı- Akseki

Sarıhacılar Köyü Camiinin minaresi ile Hanın güneyindeki düzlükte yer alan sarnıcın, 1907-1908 yıllarında II. Abdülhamid'in danışmanı Hacı Mustafa Efendi tarafından onarıldığı, kitabelerden anlaşılmaktadır. Buradan hareketle hanın bu tarihlerden ortalama bir asır önce inşa edilmiş olduğunu söylemek mümkündür.

“Han, doğu-batı doğrultusunda uzanan dikdörtgen biçimli basit bir plan şemasına sahiptir. Hanın girişi doğu cephede yer alan dikdörtgen biçimli, çift kanatlı ahşap bir kapı ile sağlanmıştır. Bölgeye özgü, Düğmeli Ev tekniğinde yapılan han, iki yöne eğimli kırma çatılı olup alaturka kiremit ile örtülmüştür” (Akseki Sarıhacılar Hanı). Sarıhacılar Hanı'nın restorasyon çalışmaları yapılırken batı tarafında bir depo ve ıslak hacim birimleri ile iki adet mazgal üst penceresi de ilave edilmiştir.

11. Bademli Hanı - Akseki

XVIII. yüzyılın sonlarında inşa edilmiş olan Bademli Hanı, Antalya'nın Akseki ilçesi Bademli köyünde yer almaktadır. Uzunluğu 15 m. olan Han, kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Çatısı

tamamen yıkılmış ve duvarları ayakta olan han, bir proje çerçevesinde restore edilmesi planlanmıştır.

Bademli Hanı - Akseki

Restorasyonun tamamlanmasından sonra Handa, bir zamanlar yüzlerce kaşık ustasının bulunduğu Bademli'de kaşık sanatının yeniden canlandırılması, ayrıca kozalaklardan sepet örme ve diğer el sanatlarının geliştirilmesi düşünülmektedir (Akseki'de tarihi han restore edilecek).

Akseki'de yapılan tahta kaşık örnekleri

12. Rodar Hanı

Akseki'nin 20 km kuzey-batısındaki Yarpuz köyünde eski bir han vardır. Bu hanın isimlendirilmesi konusunda farklı görüşler mevcuttur. Arkeoloji ve Sanat Tarihi öğretim elemanı Yekta Demiralp, hanın ismini "Nodar" şeklinde verirken (Demiralp, 1994, s. 53), yine bir akademisyen olan Yeşim Dilek ile Akseki Belediyesi Yarpuzlular "Rodar" şeklinde anmaktadırlar. Akademik çalışmaların çoğunda hanın ismi Rodar şeklinde kaydedildiği için biz de onu bu isimle anmayı tercih ettik.

Rodar Hanı'nın kitabesi kayıp olduğu için ne zaman ve kimin tarafından yapıldığı tam olarak bilinmemektedir. Plan şemasına bakarak veya Anadolu'daki benzer yapılarla mukayese ederek yaklaşık olarak bir tarih belirlemek de mümkün görünmemektedir. Ancak kervansarayın, bilinen Selçuklu kervan yolları üzerinde yer almaması ve bazı inşa özellikleri sebebiyle Anadolu Selçuklularına dönemine tarihlenmesinin zor olduğu ileri sürülmüştür. Bu nedenle Yekta Demirel Akseki-Bozkır yolu üzerinde yer alan bu hanın bu iki merkez arasında gelip giden yolculara hizmet vermek üzere inşa edildiğini düşünmekte ve hanın 17. veya 18. yüzyılda yapılmış olabileceğini ileri sürmektedir (Demiralp, 1994, s. 53-58). Bu durumda hanın bir Osmanlı eseri olması gerekmektedir. Buna mukabil hanın Selçuklu dönemine ait olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu söyleyenler de vardır. Mesela Tolga Bozkurt ve Robin Wimmel, Nodar Hanı'nı sadece bölgenin topografyası itibarıyla yalnız Akseki-Bozkır yoluna koymanın pek doğru olamayacağını düşünmektedirler. Yenice Köyü Veliler Çiftliği'ndeki han kalıntısı, Hatunsaray (Lystra) veya Erenkaya (Bulumya) üzerinden Derebucak Tol Han'a ya da Akseki yönüne doğru yönelen yol güzergâhında ve muhtemelen Selçuklu dönemine ait bir menzilin varlığına işaret etmektedir. Dolayısıyla Seydişehir ilçesi sınırlarından geçerek, Akseki yolu üzerinden ve takriben bugünkü Seydişehir-Manavgat otoyoluna paralel bir kervan yolunun 14. yüzyıldan önce de kullanılmış olması kuvvetle muhtemel gözükmektedir. Öte yandan, Karamanoğulları Beyliği'nin ülke topraklarında cereyan eden transit ticaretten önemli miktarda gelir elde ettiği bilinmektedir. Selçuklu Devleti'nin varisi oldukları iddiasıyla hareket eden Karamanoğulları Beyliği 15. yüzyıl sonlarına kadar Manavgat, Alanya, Anamur, Silifke ve Lamos (Yumurtalık) gibi Kilikya limanları ile başkent Konya arasındaki kervan yollarının kontrollerini ellerinde tutmuştu. Liman ve tersane imkânlarıyla Alanya, bu dönemde de Akdeniz ticaretindeki önemini sürdürmüştür. Bu bilgiler ışığında Alanya-Konya arasında henüz yeni keşfedilen ve kitabeleri bulunmayan menzil yapılarının Beylikler Döneminden gelebileceklerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Bozkurt ve Wimmel, 1994, s. 1496-1497).

Rodar Hanı, doğu-batı yönünde inşa edilmiş, yaklaşık 50 metre uzunluğunda avlusuz bir handır. Plan bakımından Şarapsa Hanı'na benzer. Ancak yaslandığı yamacın şekline uydurularak inşa edildiği için yapı baş aşağı edilmiş hafif "V" harfini andırmaktadır. Yapı oldukça harap vaziyettedir. Bu haliyle yapı, sadece barınak kısmından oluşan hanlar grubuna girmektedir.

Rodar Hanı

Bizde hasıl olan kanaate göre de Rodar Hanı Selçuklular döneminde yapılmıştır. Dolayısıyla burada han hakkında daha fazla bilgi vermenin gerekli olmadığı düşüncesindeyiz.

13. İbradı'da Dört Han

Günümüzde İbradı ilçesi yaklaşık 2700 nüfusa sahip dağlar arasında kurulmuş küçük bir ilçedir. Ancak ilkçağlardan beri bu yörede birçok antik kent kurulmuş, Akdeniz'i İç Anadolu'ya bağlayan yollardan birinin buradan geçmesi sebebiyle kervan yolu açısından önemli bir geçit mesabesinde dir. Selçuklular gibi Osmanlı da ticareti canlı tutmak amacıyla han yapımına önem vermişler; bu münasebetle İbradı ve çevresinde Dalkatıran, Tepsili, Kocaoluk ve İbradı hanlarını inşa etmişlerdir. (Kervan ve Tarihi Yollar). Bu hanların bir kısmı Selçuklular döneminden kalmadır.

14. Büyük Yenice Hanı – Korkuteli

Küçük Yenice Hanı'ndan yaklaşık 200 m. uzaklıkta, karayolunun solunda yer almaktadır. Halen metruk bir yapı durumundadır. Küçük Yenice Hanı tamamen tahrip olmasına rağmen Büyük Yenice Hanı oldukça sağlam ve üstü kiremitle örtülü bulunmaktadır.

Evliya Çelebi, 1671-72 yılında Mekke'ye giderken uğradığı "Menzil-i Yenice Hân" hakkında şu bilgilere yer vermektedir:

"Dâr-ı emândır (güvenli bir yapıdır). Adalya hâkinde (toprağında) bir yalçın kayalı dereli yerde üç kıt 'a (parça) handır. Adalya (Antalya) ve İstınaz (Korkuteli) mâbeyninde (arasında) vâki ' olmuşdur (yer almaktadır). Âyende (gelen) vü (ve) revendeye (giden) ârâmgâhdır (dinlenme yeridir). Henüz binâ olunur. Ve bir kahvehânesi ve birkaç nev-binâ (yeni inşa edilmiş) dükkânları var. Ve Adalya kal 'asının dizdârı (kale muhafızı) Celeb Ca 'fer Ağa hânın mukâbelesinde (karşısında) nev-binâ bir çeşme-i âbı zülâl (berrak, saf suyu olan çeşme) inşâ iderken hakîrin (benim) bilbedâhe (irticalen söylediğim) bu tarihi celî hat (kalın ve iri harfli yazı) ile tahrîr olunmuşdur (yazılmıştır)."

(Tarih)

"Sâhibü'l-hayra suna mâ-i Kevser

Şâd ola ruh-ı Hüseyin-i Hayder

Evliyâ dedi ânın târihin

Şâd (u) hurrem ola ayn-i Ca 'fer

Sene 1078" (Evliya Çelebi, 2005, 9:145).

Bu mısraları günümüz Türkçesine şöyle çevirebiliriz:

Cennet ırmaklarının suyunu hayır sahibine sunsun

Haydar'ın oğlu Hüseyin'in ruhu memnun, bahtiyar olsun.

Evliya onun (çeşmenin) tarihini söyledi.

Cafer Çeşmesi sevinçli, güler yüzlü olsun.

Sene 1078/1667-68

Evliya Çelebi'nin bu ifadesinden Büyük Yenice Hanı inşaatının 1667-68 yıllarında devam ettiği anlaşılmaktadır. 1670'lere doğru gelindiğinde Han inşaatı tamamen bitmiş olmalıdır. Evliya Çelebi'nin ifadelerini yabancı seyyahlar da doğrulamaktadır. 1670-79 yılları arasında Anadolu'yu gezen İngiliz rahip Dr. John Covell da, Evliya Çelebi gibi Büyük Yenice Hanı'nda konaklamıştır. Covell'in tarifine göre, "burası tepelikler arasında güzel bir bina"dır. 14. yy. ortalarında bu yoldan geçen Charles Texier de, burada bir hanın varlığından söz etmektedir. Ancak Han'ın adı Yenice Hanı olarak değil, eteğinde yer aldığı Güllük Dağı'ndan dolayı Goulük (Güllük) Hanı şeklinde verilmiştir. Texier, ayrıca şu bilgilere yer vermiştir: "Antalya'yı iç kesimlerdeki kentlere bağlayan kervan yolu, Toros Dağları'nı aşan eski Roma yolunun güzergâhını izlemektedir Antalya ovasında Sultan I. Selim tarafından inşa ettirilmiş olan büyük Emdir Hanı¹ve Güllük Hanı, Lagonia ve Termessos kentlerinin yerini alan yerleşimlerdir. Güllük Hanı, üç taş bina ve bir kahvehaneden oluşmaktadır" (Ünal, 2010, s. 64-65).

Evliya Çelebi'nin ifadesi ile Yenice Hanı, "üç kıta handır". Yani üç ayrı parçadan meydana gelmiştir. Gerek Evliya Çelebi, gerekse Texier'in aynı bilgiyi vermeleri dikkate alınması gereken bir husustur. Bu yapılardan ikisi Ünal'ın Küçük ve Büyük Yenice Hanı diye isimlendirdiği yapılar olmalıdır. Üçüncü parça ise, Evliya Çelebi'nin sözünü ettiği dükkânları hatıra getirmektedir (Ünal, 2010, s. 65). Buna göre Küçük Yenice Hanı Anadolu Selçukluları zamanında, Büyük Yenice Hanı ise Osmanlılar döneminde yapılmış olmaktadır.

Ana bina olarak değerlendirdiğimiz Büyük Yenice Hanı, bir merkez etrafına simetrik olarak yerleştirilmiş mekânlara sahip hanlar kısmına dahildir. Benzer plandaki hanlara, 12. yüzyıldan itibaren Orta Asya, İran, Suriye ve Anadolu'da rastlanmaktadır. İlk örneklerine daha çok Anadolu dışında rastlanmaktadır. Meselâ Büyük Yenice Hanı'nın planı büyük ölçüde Amul-Harizm kervan yolu üzerindeki Daya Hatun Kervansarayı, Suriye'de Eyyubî dönemine tarihlenen el-Arus Hanı ile Tuman Hanı'nın planlarına benzemektedir (Ünal, 2010, s. 61-62).

Rahmi Hüseyin Ünal yapının özelliklerini şu şekilde ortaya koyar: "23 m 70 cm X 28 m 50 cm ölçülerinde, dikdörtgen şekilli bir plan şemasına sahip olan yapının uzun kenarları, kuzeyinden geçen karayoluna paraleldir. Buna göre bina yaklaşık olarak 876 metre karelik bir alanı kapsamaktadır. Köşelerde iri bloklar halinde köşe taşları kullanılmış, cephe dışındaki duvarlar moloz taşla inşa edilmiştir. Cephe duvarında, iri blok taşlar arasında, moloz taşlar da göze çarpmaktadır. Hafif çıkıntılı sade bir saçak, yapıyı çepeçevre dolanmaktadır. Çatı, dış kenarlara doğru eğimli bir zemin üzerine oturtulmuş, alaturka kiremitlerle örtülüdür. Makiler, kuzey ve güney duvarlarını maskelemektedir. Doğu cephesi ortasına yerleştirilmiş olan 2 m 30 cm genişliğindeki giriş açıklığı, kesme taşlarla örülmüş basık bir kemerle örtülüdür. Kapıdan, giriş eyvanına

1 Emdir Han, Anadolu Selçukluları döneminde 1211-1220 tarihleri arasında yapılmış bir kervansaraydır. Texier bu hanın inşasını Yavuz Sultan Selim ile ilişkilendirdiğine göre muhtemelen onun sözünü ettiği inşa, Sultan Selim tarafından yaptırılan bir tamir işlemi olmalıdır.

geçilmektedir. Giriş eyvanının iki yanındaki yatay dikdörtgen şekilli mekânlardan soldaki, geniş bir kemerle eyvana açılmaktadır. Sağdaki mekânın eyvana açılan kemeri bir dolgu duvarla kapatılmış ve duvar üzerinde, dikdörtgen şekilli bir giriş açıklığı bırakılmıştır. Dolgu duvar içine yerleştirilmiş ahşap hatıllar dikkati çekmektedir. Soldaki mekânın eyvana açılan kemeri içinde de, benzer bir perde duvarın bulunduğunu tahmin ediyorum. Her iki mekân da, Kuzey-Güney yönlü, hafif sivri kemerli birer tonozla örtülüdür. Tonozlar, birer destek kemeriyle desteklenmiş, sağdaki mekânın kuzey, soldaki mekânın da güney duvarı üzerine birer mazgal pencere açılmıştır. Giriş eyvanı, düzgün kesme taşlarla örülmüş hafif sivri bir kemerle, 11 m 55 cm X 16 m 70cm ölçülerindeki avluya açılmaktadır. Avluyu çevreleyen duvarlar da moloz taşlarla inşa edilmiştir. Avlunun kuzey, güney ve batı duvarlarını ortalayan, kesme taşlarla örülmüş birer basık kemerle örtülü giriş açıklıklarından, yatay dikdörtgen şekilli birer mekâna girilmektedir. Kuzey ve güney kenarları üzerindeki mekânların boyutları, yaklaşık olarak birbirine eşittir. İkisi de Doğu-Batı yönlü, hafif sivri kemerli birer tonozla örtülüdür. Tonozlar, ikişer destek kemeriyle desteklenmiştir. İki mekânın da, dışa bakan duvarları üzerinde ikişer pencere vardır. İlk inşatta mazgal şekilli olduklarını düşündüğüm pencerelerin boyutları, sonradan büyütülmüştür. Kuzeydeki mekânın kuzey duvarı ortasına, 2 m 70 cm genişliğinde, düzgün kesme taşlarla örülmüş, basık bir kemerle örtülü bir kapı açılmıştır. Kuru bir duvarla kapatılmış olduğu görülen bu kapının, sonraki onarımlardan biri sırasında açıldığını tahmin ediyorum. Kuzey-Güney doğrultusunda bir tonozla örtülü olan batıdaki ahır mekânı, Kuzey ve Güney duvarları üzerinde yer alan iki pencereden ışık almaktadır. Burada da, pencerelerin sonradan genişletildiği dikkati çekmektedir. Moloz taşlarla inşa edilmiş olan hafif sivri kemerli tonoz, 4 destek kemeriyle desteklenmiştir.” (Ünal, 2010, s. 61). Rahmi Hüseyin Ünal bu anlatısını on iki adet görselle desteklemiştir (Bk. Ünal, 2010, s. 89-93).

15. İstanaz (Korkuteli) Hanı

Korkuteli'nin eski ismi İstanaz'dır. Evliya Çelebi'nin anlatımına göre o sıralarda Korkuteli sokakları geniş olan bir şehirdi. Her hayır sahibi bir mescit inşa ettiği için burada 205 mescit bulunuyordu. Ancak bunların çoğunun vakıfları bulunmuyordu. Cuma namazı kılınan beş camisi vardı. Camilerin yanı sıra şehirde 300 dükkân, 1 medrese, 2 hamam, tamamlanmamış bir imârethâne ve 1 han bulunuyordu (Evliya Çelebi, 2005, 9:144).

16. On Yedinci Asırda Elmalı'da Üç Han

Evliya Çelebi'nin kaydettiğine göre on yedinci asırda Elmalı'da 32 mahalle, 8888 adet üstü örtülü ev, 32 mescit, birkaç adet Cuma namazı kılınan cami -ki bunların başında Ömer Paşa Camii gelir-, 4 medrese, 7 sıbyan mektebi, 1 imaret, 5 hamam, 300 dükkân ve 3 han vardı. Şehirde bezzâzistan (bedesten) bulunmamakla birlikte hanlarda her türlü kıymetli eşya bulunmaktaydı (Evliya Çelebi, 2005, 9:143).

17. Abdal Musa Hanı - Elmalı

Abdal Musa, gerçek şahsiyeti menkıbeler içinde kaybolup gitmiş bir kişidir. Aslen Azerbaycan'ın Hoy şehridendir. Piri Yatağan Baba adıyla bilinen bir velidir. Abdal Musa'nın Bektaşî

an'anesinde önemli bir yeri vardır. Şahsiyetiyle ilgili menkıbeler hem Antalya hem Bursa yörelerinde yaygındır. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nde "Abdal Mûsâ" maddesini yazan Orhan F. Köprülü'ye göre Abdal Musa, o zamanlarda hükümet merkezi olan Bursa'da doğduktan sonra Antalya yöresine gelip Finike yakınlarına yerleşmiş olmalıdır. Sonra burada bir tekke kurmuş ve vefat etmiştir. Kitabesinden 1815 yılında tamir edildiği anlaşılan Kâfi Baba Tekkesi'nin Abdal Mûsâ Tekkesi olma ihtimali son derece yüksek görünmektedir. Elmalı'daki Abdal Musa Türbesinde yatan zat başka bir Musa olmalıdır. (Köprülü, 1998, 1: 64-65) Çünkü buradaki tekke bir sünnî tekkesi idi ve Evliya Çelebi'nin verdiği bilgiye göre burada Kübreviyye ve Nurbahşiyye tarikatlarının birleşiminden meydana gelen Uşşâkiyye tarikatına mensup 300 adet mücerret (bekâr yaşamayı tercih eden) sûfi yaşamaktaydı (Evliya Çelebi, 2005, 9:140). Yani bunlar Sünnî idi. İki tekkenin birbirine yakınlığı sebebiyle Bektaşî olan Abdal Musa ile ilgili menkıbeler Elmalı'daki Musa hakkında da rivayet edilir olmuştur.

Evliya Çelebi'nin anlatımına göre Elmalı'daki tekkenin bulunduğu meydanın bir tarafında yirmi adet hububat ambarı buluyordu. Ancak gerek burada daimî olarak ikamet edenlerin, gerekse ziyaret için gelenlerin konaklama ihtiyaçları E. Çelebi'nin "müsaafirhane-i azîm" dediği iki katlı büyük bir binada karşılanıyordu. Bu bina çift katlı olup dört tarafı taşandı. Binanın alt kısmında 200 at bağlanabilir, üstünde ise hizmetçiler ve misafirler kalırlardı. Ne zaman misafir gelse "baba çorbası" hazırды. Musa Baba bu yapıyı inşa ettiği andan itibaren mutfağındaki ateş hiç sönmemiştir (Evliya Çelebi, 2005, 9: 140). İşlevi bakımından han özelliğini taşıması sebebiyle biz bu yapıyı Osmanlı hanlarından biri olarak kabul ettik.

Musa Baba Vakfı'nın on binden fazla koyunu, bin adet mandası, on katar devesi, yedi katar kattırı, binden fazla sığırı, yedi yüz civarında kulunlu kısrağı, yedi değirmeni, pek çok bağ-bahçesi ve tarlası, dağlarda da koruluğu vardı (Evliya Çelebi, 2005, 9:140).

Elmalı'daki Abdal Musa Türbesi

Abdal Musa'nın Kabri

18. Elmalı Hanı

Antalya'da İki Kapılı Han'ın sahibi olan Pandelli Pehlivanoğlu, Elmalı ilçesi Mursal Köyü'nde bir çiftliği olan Yorgo Hacı Teodoru'nun kızı Angeliki ile evlenmişti. Kayınpederinin ölümünden sonra Pandelli bu çiftliğe de sahip olmuştu. Bunun üzerine Pandelli, Elmalı'da da bir han kiralayıp bunu da çalıştırmaya başlamıştı (Antalya'nın iki kapılı hanı). Bu han 1940 yılında çıkan yangında harab olan han olmalıdır. Elmalı'da yaşlıların verdiği bilgiye göre Söğütlü Kahveler mevkiinden Ömer Paşa Camiine doğru inerken günümüzde Hanönü diye bilinen mevkide bir han vardı. Yanında da bir hamam bulunuyordu. Burası Elmalı'nın en eski yerleşim merkezidir. 1940 yılında çıkan bir yangında bu bölge tamamen yanmıştır. Hanın da bu yangında harab olduğu tahmin edilmektedir. Günümüzde hanın tam yerinin neresi olduğu hakkında kesin bilgi yoktur.

19. Gerenler Hanı

Elmalı yakınlarında yer alan Gerenler Köyü'nün 160 adet üstü toprak örtülü evi, bir camisi ve bir de hanı bulunuyordu (Evliya Çelebi, 2005, 9:141). Biz bu hanı köyün adına izafeten Gerenler Hanı olarak anmayı uygun bulduk.

20. Finike Hanı

Evliya Çelebi'nin verdiği bilgiye göre Finike'de birçok cami ve mescit bulunuyordu. Özellikle çarşı içindeki caminin cemaati çoktu. Ayrıca o sıralarda Finike'de bir han, birçok hamam ve çok sayıda dükkân mevcuttu (Evliya Çelebi, 2005, 9:141). Ancak Evliya Çelebi'nin sözünü ettiği bu han günümüze ulaşmamıştır.

SONUÇ

Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde şehir merkezlerinde konaklama ve ticaret amacıyla birçok han inşa edilmiştir. Osmanlı döneminde inşa edilen hanların önemli bir kısmı günümüzdeki

küçük sanayi sitelerinin fonksiyonlarını görüyordu. Kentlerde her malla ilgili farklı bir han bulunur; mallar bu mekânlarda üretilir ve pazarlanırdı. “Yolcu hanları” ise günümüzdeki otel işlevini görürdü. Bu hanlar sadece insanların konaklaması için değil, hayvanların barınması için kullanılırdı. Bazen köy ve kasabalardan şehre günü birlik gelen insanlar, hiç konaklama yapmadan, hayvanlarını hana bırakır, akşam olunca da köyelerine geri dönerlerdi.

Antalya şehir merkezinde Osmanlı döneminde XV. asırda yedi, XVII. yüzyılda ise dokuz han bulunuyordu. Günümüzde Antalya sınırları içinde kalan ve Osmanlılar tarafından inşa edilmiş olan hanların sayısı otuz beştir. Antalya kent içinde inşa edilmiş olan hanlardan sadece Tek Kapılı Han ile İki Kapılı Han günümüze ulaşmıştır. Tataoğlu Hanı da 1950’li yıllara kadar ayakta idi. Bunların yanı sıra Akseki’de Rodar, Sarıhacılar ve Bademli hanları; Korkuteli’de Büyük Yenice Hanı; Alanya’da Dimçayı ve Sapak hanları da günümüze ulaşma başarısını göstermiştir. Ancak bu hanların önemli bir kısmı harap vaziyettedir.

KAYNAKÇA

- Akseki Belediyesi. (2019). Erişim adresi: <http://www.akseki.bel.tr/index.php/bimer/26-akseki/134-mahallelerimiz>
- Akseki’deki tarihi han restore edilecek. (2019, 8 Şubat). Erişim adresi: <https://emlakkulisi.com/antalya-aksekideki-tarihi-han-restore-edilecek/562105>
- Akseki Sarıhancılar Hanı. (2018, 10 Şubat). Erişim adresi: <http://www.sideface.com.tr/haber/682/akseki-sarihancilar-hani.html>
- Alanya tarihi yerler hanlar kervansaraylar. (ty). Erişim adresi: <http://www.alanya.tv/tr/AlanyaTarihiYerler/HanlarKervansaraylar/> (17.10.2019)
- Antalya’daki tarihi han turizme kazandırıldı. (2017, 19 Kasım). Erişim adresi: <https://www.aksam.com.tr/guncel/antalyadaki-tarihi-han-turizme-kazandirildi/haber-680516>
- Antalya hakkında. (ty). Erişim adresi: <http://www.skalanantalya.org.tr/tr/antalya-hakkında/> (Erişim:17.10.2019).
- Antalya’nın iki kapılı hanı. (2015, 1 Nisan). Erişim adresi: <https://www.sabah.com.tr/akdeniz/2015/01/05/antalyanın-iki-kapili-hani>
- Antalya Tek Kapılı Han yenilemesine bakış. (2011, 11 July). Erişim adresi: <http://www.mimdap.org/?p=65654>
- Arel, H. Ş. (2016, January). “15. ve 16. Yüzyıllarda Yapılmış Osmanlı Han Yapılarının Mekânsal Analizi”. *Turkish Studies* 9488, s. 217-288. DOI: 10.7827/Turkish Studies.9488
- Baba. H. Geçmişin İzi (322). (2011, 6 Haziran). Erişim adresi: <https://www.yenialanya.com/gecmisin-izi-322-makale,1272.html>
- Bozkurt, T. ve Wimmel, R. (2016, 6-8 Mayıs). “Bozkır-Gündoğmuş Tarihi Yol Güzergâhı Üzerine İlk Tespitler”. *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, 1489-1502.
- Demiralp, Y. (1994). Nodar Hanı (Akseki-Bozkır). *Sanat Tarihi Dergisi*, 7, 53-58.
- Dilek, Y. (2016, 6-8 Mayıs). “Bozkır, Akseki Arasındaki Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileşim”. *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır. Konya: Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*. (6-8 Mayıs 2016). 835-860.
- Evliya Çelebi. (2005). *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*. Yayına haz. Yücel Dağlı – Sayet Ali Kahraman – Robert Dankoff. 9. Cilt. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Kafalı Yılmaz, F. ve Kaymak, H. (2018). "Dim Çayı Havzası'nın Jeomorfolojik Özellikleri". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22/1. (Mart 2018), 1-31. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/455513>
- Kayaoğlu, İ. (1981). "Anadolu Selçukluları Devrinde Ticari Hayat". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 24, 359-373.
- Kervan ve Tarihi Yollar (2019). <http://ormana.bel.tr/tr/antalya-akseki-ibradi-ormana-bilgiler/vakif-dernek>
- Köprülü, O.F. (1988). "Abdal Mûsâ". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 1: 64-65.İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Mahmutlar Post. Geçmişin izi (2011, 6 Haziran). Erişim adresi: <https://www.yenialanya.com/gecmisin-izi-323-makale,1278.html>
- Mahmutlar Post. Gözüüccüğü'ye kar indi. (2017, 2 Ocak). Erişim adresi: <https://www.mahmutlarpost.com/gozuuccugluye-kar-indi/>
- Ünal, R. H. (2010, 1 Nisan). "Antalya-Korkuteli Kervan Yolu Üzerinde Bilinmeyen Üç Han". Sanat Tarihi Dergisi. 19, 57-99.
- Yarpuz köyü (ts). Erişim adresi: <https://www.pictame.com/place/yarpuz-koyu-akseki-antalya/346117005> (Erişim:12.10.2019).